

Or 8952 B 42

GOEJE, M. J. DE

XIV

u brieven (57-60)

1899

1899-03-31

Hooggeachtte vriend, Veel dank voor uw overdracht (Pante), een
onpersoonlijke levenssteek, nu lange tijd. Met uw verklaring van
Soerah 96 ben ik 't niet geheel eens: 'ق' beteekent nooit „prediken“
(Wildebe, de auteur van die vertaling, heeft ze ook voor de overal elders
geldende van „wagger van opbanen“ verstaan) en قلّ الله
= heeft het schrift (gebruik der pen) geleest. Voeger schreef Goldziher
mij, dat Fraenkel met een brief over des Doctans bezigt was, dat veel
nieuw licht zou geven, maar sedert konde ik daarvan niets meer.
Ik ben nu al meer byna 3 maanden hier en denk weldra weer
meer stoffen te gaan, om daar ± 1/2 jaar te blijven. Als we nu
meer een goew. gl. krijgen, die voet bij stuk houdt en eenig ver-
antwoordelijkheid aandruft! Met hartelijke groeten aan U en
de uwen steeds hoogachtent

Uw
Welterreden 31 Maart 1899.

01
C. Bril

Handwritten text, possibly a name or address, partially obscured by the coat of arms.

Briefkaart.

Adres.

Dr. M. J. De Goeje

Vliet

Leiden

1899-04-11

01

Wallewrede 11 April 1899

Hooggeachtel vriend,

Uw brief van 27 Febr. ontving ik gisteren
erst. Jijst had ik tegen Claudius, die zaterdag
vóór Paschen in bleekender welstand bij mij
kwam en Paaschmaandag met Van Kerkel bij
mij avondmaalde, over U geklaagd. Cl. is een
ferme jonge man geworden en had blijkbaar nog
al schik in zijn leven.

Uw zwager is niet hier, naar te Britensong, en
ik vernam voor eenigen tijt, dat er van die
onderneming niets terecht zou komen, maar met
zekerheid kan ik het niet zeggen. Hij schijnt nog
al in zorgvolle omstandigheden te verkeeren en
voorzorg nog geen uitweg te vinden.

Wat Demars doord is wel veel, maar lang nog
niet alles gewonnen. Ik hoop dat men in Hol-
land wel willen geloven zonder haasten; wij
haasten hier zoveel als de beperkte middelen,
waerom beschikt kan worden, maar eenigzins
trachten. Van Hentz werkt al een kaelt; ge-
lukking laat zijn gestel het zweegen zonder pauze
toe en heeft hij zoo rustige denkwijzen, dat hij
te midden van de grootste beslommeringen steeds
deselfde blijft. Er moet nog geruime tijt, vooral

met het oog op de kleine middelen waarmede
 mij letterlijk maats, rookeren, geageerd worden,
 voordat het verast geheel gebroken en de basis
 der pacificatie volkomen solide zal zijn. Daar
 nu echter reeds in 2 jaren het grootste deel
 van Gros-Ajich en van de Pidie-vallen
 veilig is en ons bestuur zich daar krachtig
 doet gelden, mag men alles hopen, maar mocht
 ook nu en dan nog een een minder gewenschte
 voorval plaats vinden, niet kleinmoedig uit-
 roepen: „dare tabe ge het weer, er is toch eigenlijk
 nog niets veranderd“, een uitroep, waerter
 de voortdurend van afzichtsysteem, steeds ge-
 neigd blijven en waarmede ontkindigen den
 gena inschermen.

De opleiding van bestuursambtenaren wordt
 door mij op verzoek van de S.G. in een uit-
 roeping noch behandeld, en ik noemde ook
 van der Lih onder degenen, aan wie men in
 Holland de verdere bevestiging zou kunnen
 opdragen, maar men heeft niet aan hem ge-
 oord. Hij heeft - niet geheel ten onrechte -
 de reputatie van slordigheid en oppervlaktigheid
 in zinnen kring. Om de door mij geformuleerde

denkbeelden erdoor te krijgen, zal men een minister
 noodig hebben, die geheel op de hoogte, warm over-
 tuigd en niet schuchter is tegenover de te ver-
 wachten herdruekkige oppositie. Of Cremor die
 men zal zijn, betwijfel ik zeer. Ik ben echter
 stellig overtuigd, dat het de eenige weg tot
 beterschap zal zijn. Heeft echter, zooals een brief
 mij doet vermoeden, het idee om taalstudie
 op den voorgrond te brengen, bij de commissie
 veld gewonnen, dan zijn mijne denkbeelden
 ter zijde gesteld en dan acht ik de zaak verloren.
 Men moet menchen van zeer verschillende soor-
 ten van liberale opleiding opnemen in den
 dienst, welks techniek nog zeer grof is en eerst
 hier geleerd wordt; een kleine inleiding tot
 hun aandoendes werkkring wordt de candida-
 tes gegeven, maar geen taalstudie hun opgedron-
 gen, want er zijn zeer vele uiterst bruisbare
 mannen, wie die studie nu evenwel niet
 smaakt en dus ook niet nut. Ook, maar
 niet vooral voor taalkundigen sta de deuren open.
 Dat de ambtenaar aan taalkennis noodig heeft,
 leert hij het best en het liefst op het terrein, en
 de evensing leert, dat de meeste speciale taalvoor-

schers onder de bestuur ambtenaren niet uitmaken ten door bestuurstaet, terwijl daarentegen zelf officieren, met de bestuurstaet beleet, zich spiedig het nodige van de landstaet hunner burgering eigen maken.

S. Bethman verdient wel een onderscheiding, maar kan, in verband met de hier te lande gevolgde adel, moeilijk geridderd worden zonder dat men tiensallen van hoort verdiendelste Indische ambtenaren voor het hoort stoot. Deur krijn in tiensallen jaer van trouwe dienst de speenel voor hen bestemde zilveren en gouden sterren, en zelf voor een patik van 50 jaer byzonder trouwe dienst werd een Oranje-Nassanorde te hoort geacht. Er is geen fruzerend regent, die der Ned. Reeuw heeft. Daaron bewees de orkandij Dr. Hoogenstraeten aan S. Bethman een slechter dienst door het fraadje te verbreiden, en met comanten te doen verdualen, dat hij welder der Ned. Reeuw jou ontrangen, want zelf als hem de "Grote Gouden Ster" word toegekend, hetten nog velen ernstig reden van jalouzie, waerme de Reegening niet nalaten kan rekening te

houden. Het is nu nog onnaker, wat er van die aard met hem gebeuren zal, maar de geer heeft Hoogenstraeten er van te voren reeds afgenomen.

De nieuwe Indische comul schijnt voorziddin der zijn vorzinger en houdt, voorloppig althans, de onnutty elementen onder de Arabieren op en afstant. De vorzige ons een knoecial en intrigant, die ons veel kwaad deed onder zijn eigen reegening eenig voordeel te verschaffen.

Van een Engelsch ambtenaar uit Pinang, O' Sullivan, die eenige maanden te Leiden geweest is om zijn kennis van het Hollandsch te vermeerderen, kreeg ik een verzoek om medewerking aan de vertaling mijner "Atjahas", die hij bij Trübner won uitgeven. Het spijt mij dat ik de tijd mis om het boek up te date te brengen, maar als het erom komt, zal ik eenige kleine verbeteringen en aanvullingen aanbrenge, en een eenigzins uitvoerige voorrede schrijven, zoodat het toch iets van een nieuwe uitgave krijgt.

Bismarckot denk ik weder naar Aljoh te gaen

om een en ander te regelen en aan de
waarschijnlijk einde Mei te ondernemen
operaties tot Noordkust deel te nemen.

Mit kindeijke gaete aan U en de even
steeds verzaghtend

Uw

P. Smuckthunzpoor

Adviseur voer Inlandsche
en
Arabische Zaken.

Prof. Dr. M. J. De Goeje

Utrecht

Leiden.

11/4/1899

X02

C. 4

1899-06-25

01

Lhö's Seumawè 25/6 99.

Hoooggerechte vriend,

Uw brief van 2 Mei ontbreekt ik onlangs in een der vele bivakke ter Noordkust, die mij van 3-19 deser betrokken; zware mannen, de laatste van 45 KM deel te paard deel te voet, maakten dat ik blijde was, hier een paar dagen rust te kunnen nemen, nu de colonne, om in de Paraë-streek te ageren, voor gerrimeer tijd in Gendong denkt te bijkkeeren. Morgen zijt ik derwaarts (10 KM) om de bewegingen en aenrakingen mede te maken.

We ageren nu in geheel Atjeh e Oudenker-rijgheden met dezelfde troepenmacht, die vroeger alleen diende om de geconcentreerde linie te bezetten, en telkens blijkt dat we met kleinere troepen kunnen volstaan. De kracht tot weerstand is gebroken. Door Samalanga, Pesusangan enz. marcheerden we zonder eenig overthoud dat een ysmat veroorzaakte. Het oudste hoofd van Pesusangan, vroeger geducht om zijn vele mannen e troepen, houdt zich thans met weinige volgelingen voor ons schuil in de bosschen, terwijl

Zijne broeders en hunne bevolking, ons in de meer welvarende gedeelten van het gebied gastrij ontfangen. In Pidji woelen nog Pangina Pölén, de pretendent en eenige teempoe's naar blijven zij den toestand welk komer meester. Overal worden ter N. e. thout uitstekende verkeerswegen met hulp van hoopen en bevolking en op hunne kosten aangelegd. In Groot-Nijeh is $\frac{2}{3}$ zoo veilig als eenig ander deel van Sumatra en $\frac{1}{3}$ vertoont nog strijptrekkingen, grande gebouwen door kleine banden van Pölén.

Mijn verleden jaar geschreven recensie van Sachau's werk is eindelijk gedrukt en gisteren verzond ik een overdrukje aan uw adres.

Mijn zuster gaat waarschijnlijk deze dag naar Holland terug, daar mijn oudste zuster met hare zoon, die een betrekking aan de Mynbouwschool te Pretoria aangenomen heeft, over Holland demonts met hen vertrekt. Mijn neef Cramer is tijdelijk op Rhio's Serumawie te vervanging van den controller, die de colonne vergezelt, zodat we elkander gedurende mijn rust dageliks zien. Het is overigens een raazig leven op een expeditie

In enkele maanden moet ik tel van officieel stukken afdoen, want in de birkas komen we gewoonlijk eerst 's avonds aan (van 's morgens 6 ure en half 7 op 's mansch) en hebben dan bij gebrekkig slijp/gedruks en vermoeide ledematen met ons 12de een camp van antedelivische tijden.

Na hartelijke groeten aan U en de uwen
steed toegachtend

Uw

C. Snowd'Altonson

Den ambtenaar in de Straits, O'Sullivan, is bezig mijn Nijehers in het Engelsch te vertalen.

Voor een opvolger van Van Ronkel ben ik wel wat huiverig geworden. V.R. kostte mij veel tijd zonder eenig nut, en de bedweling was juist omgekeerd. Als Rasser klaar is en dan geene andere plannen heeft, wil ik eekter gaarne beproeven wat er voor hem te doen is

256/99

Prof. Dr. M. J. De Goeje

Kijlboez
bei Dier

~~Vier~~

~~Leiden~~

X02

PAC
300

LEIDEN
11-12-1899

KILBURG
2671537

1899-09-25.

91

Kocharadja 25 September 1899.

Hooggeachtte vriend,

Uwen brief van 11 Aug. ontving ik kort na mijn terugkeer van de met kleine onderbrekingen bijna 4 maanden voortgezette excursie door de N. en O. kustlanden; we kwamen eindelijk buiten de grens van het gewest terecht en maakten een introisie naar de fabrieken van de Kon. Prov. Mij te Pangkalan Brandan. Langpansoekend ben ik geheel aan het uiterst bewegelijke leven gewend; verleden jaar was ik nog een paar dagen onder den indruk der vermoedens van een rit van 25 kilometer, en nu maakt het me vaak 4 dagritten van 50-60 Km. in de week, zonderdat het mij vermoede. We hebben nu van Kocharadja tot de Oostel. grens van het gewest, met vele zijspaanzen, alles door velden, waar de weg nog niet aangelegd was, werd die achter ons aan of voor ons uit gemaakt en we dagen in de Pidiestreek, hoe een net van kleine wegen in verbinding met de verleden jaar aangelegde colomnewegen nu die landstreekpen doorsnijdt. Al onze ervaringen versterkten de zekerheid, dat we hier voortgaan met eene snelheid, die ik voor 1½ per niet

zou hebben durven voorspellen. De wederstand en het
 zelfvertrouwen onzer vijanden zijn in die streken, die van
 ouds als boeiendste goldes (de Pasè-streek, Samalanga)
 nu of onbeduidend en nimmer met den dag af; onze
 troepen daarenbuiten, vroeger door de Conventie ook
 moreel verlaand, zien tegen niets meer op, en beschou-
 wen het als eene van zelf sprekende zaak, dat zij
 de Afjehers overal van doen jagen, waar ze niet be-
 hooren. Daar verder de uitgaven verminderen en de
 inkomsten toenemen, zal ook in Holland naar ik
 hoop tevredenheid met den ingeslagen weg blijven
 heerschen. Onze orjen zijn nu gericht op Roroseboom,
 die natuurlijk evenals P. Noordijk gewaar zal worden
 geheel onder den invloed der Bureau's te geraken
 wegens gebrek aan routine en bedrevenheid in
 die zaken, die hij dagelijks moet afdoen. Van Hentag
 is 19 desor naar Batavia vertrokken om met den
 Scheidenden en den nieuwen G. G. een paar keer
 samen te komen. Teer was ik mede ongeroepen,
 maar op mijn verzoek is dat ingetrokken. Nu
 ga om en bij 1 Januari ook naar Batavia en kan
 dan met Roroseboom zoverle samenwerkings
 honden als hem lief is, tenzij ik met den Schei-
 denden G. G. niets meer te bespreken heb, dat
 de moeite van eene maand tydwort is waard
 is. Ook verwacht ik van zulke conferenties niets,
 al vind ik het zeer nuttig dat Van Hentag, die
 anders nooit te Batavia komt, de persoonlijke

kennismaking met zijn oud-lermeester hervindt.

Voor de belangstelling of althans emotie, die
 Dreyfus met de Finnes en de Boeres in Holland
 te weeg brengt, kan ik wel iets gevoelen; maar
 onwillekeurig komt naar aanleiding daarvan
 de grensch boer, dat meer 10% van die belang-
 stelling in andermans zaken voor zijn eigen
 koloniën beschikbaar stelde. Toewijding is hetgeen zoo
 jaarlijks bij de kolon. begroting dienaangezien te
 voorbijk komt. Slechts enkele leden van beide ke-
 mers, die over eenige zaken het woord voeren; de over-
 der Seniores, die op hunne veronderde kennis van
 eenig tiandellen jaren het voortleven, en jongeren,
 die met een ernstig studien van de kwesties wachten
 tot ze minister van koloniën worden om dan,
 na wat nuttig leering ongedaan en hunne eigen
 vroeger ontbreemingen te hebben leeren geringe
 schatten, de ministeriële verantwoordelijkheid met
 een juht op andere schouders over te brengen.
 Alleen waar eene groote domheid groote ongelukken
 teweegbrengt, evenals op Lombik, wordt de publieke
 emotie wakker, en voert men den held der opera
 als Sint Nikolaas door de straten.

Het voorstel der commissie in zake opleiding van
 Ind. ambtenaren heeft ook mij zeer teleurgesteld.
 Ik had universitaire opleiding (d. w. s. een doctor-
 graad, niet een candidaats examen), het inge-
 nieursdiploma en sommit der opleidingen tot

officier bij land- en zeemacht (de ervaring heeft ons geleerd, dat uit die corpsen uitbreidende civiele ambtaren kunnen getrokken worden) als voorwaarde van toelating tot een keer eenzijdig specifieke examen gesteld willen zien, voor welk laatste men zich in 1 jaar moest kunnen voorbereiden. Uithoofz heb ik beweegt, waarom zulk een regeling rationeel zou zijn en zich tevens aansluit bij de bestaande werkelijkheid. Maar nu is men de lijst dergevoer, die in aanmerking zouden komen, zoo gaar uitgebreiden dat er niets meer van over blijft, en zal waarschijnlijk het eenige resultaat onzer bemoeiingen worden, dat een ieder zijn rijpe of onrijpe wijsheid, ditswijls wij aangedikt met een of ander privaat belang, over de zaak ten beste zal kunnen geven. Eene goede regeling zal niet toe stand komen, tenzij een geheel deskundig minister er zich in merkt en dan van zijn voorstel een conditie van aanblijven maakt. Eene commissie moet echter met een iets niet bemoeid worden; dit geeft slechts half, karakterloos werk.

Met hartelijke groeten aan U en de uwen
steeds hooptekent
Uw

C. Smuckburg

ADVISEUR
VOOR
INLANDSCHE ZAKEN.

Prof. Dr. M. J. De Goeje

Utrecht

Leiden.

25/9/1899

Hullionjo

X02

